

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnštvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica štov. 6, I. nadst. Učiteljska tiskarna.

Naročnina: po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 42.—, za pol leta K 21.—, za četr let K 10.50, za mesec K 3.50. Za Nemčijo celo leto K 46, za ostalo tujino in Ameriko K 54.

Illustrati: Enostopna petti vrstica 30 v; pogojen prostor K 1.—; razglaš in poslana vrstica po 60 v; večkratne objave po dogovoru primeren popust.

Reklamacije za list se poštnine proste.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Jugosl. soc. dem. stranka

sklicuje

v nedeljo, dne 8. dec. 1918

ljudske shode

z dnevnem redom:

Jugoslov. država in delavstvo.

Shodi se vrše v naslednjih krajih:

Brežice: ob 3. popoldne v »Narodnem domu«, poroča s. Petejan;

Dobrava: ob 3. popoldne v hotelu »pri Zajcu«, poročata ss. Prepeluh in dr. Korun;

Javornik: ob 10. dopoldne pri »Žumru« poročata ss. Prepeluh in dr. Korun.

Kočevje: podrobnosti se objavijo.

Kranj: ob 9. dopoldne v gostilni »Fider«, poroča sodr. Zore;

Ormož: kraj in ura se določi, poroča s. Kopač.

Ptuj: v soboto 7. t. m. ob 7. zvečer, poroča s. Kopač;

Radeče: ob 11. dopoldne, poroča s. Lemež;

Rajhenburg: ob 9. dopoldne v gost. g. Leskovška, poroča s. Petejan;

Veyče: ob 3. popoldne v gostilni pri »Francetu« poroča sodr. Kocmur.

Vrhovo: ob pol 3. popoldne, poroča s. Lemež.

Vse druge kraje in organizacije, ki žele prirediti shode, naj nas pravočasno obveste, da določimo čas zborovanja in poročevalce. Vsa naznanila sprejema tajništvo, uprava »Napreja« v Ljubljani.

Spomenica Narodnega vjeća regentu.

Zagreb, 2. decembra. (Lj. k. u.) Snoči ob 8. zvečer je bila sprejeta delegacija Narodnega vjeća SHS, ki se je mudila v Belgradu, da izvede ujedinenje s kraljevino Srbijo in Črno goro, od prestolonaslednika in regenta Aleksandra v posebni slavnostni avdijenci, kateri so prisostvovali tudi srbski ministri Stojan Pročić, Ljuba Jovanović ter vojvoda Mišić. V imenu delegacije je pozdravil prestolonaslednika Narodnega vjeća dr. Pavelić in prebral adresu, ki jo je sestavilo Narodno vjeće, s katero se definitivno in za vedno proglašajo popolno državno ujedinenje s kraljevinama Srbijo in Črno goro v provizorično državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, pod vladno dinastije Karagjorgjević. Adresa se glasi:

Vaša kraljeva visokost! Čutimo se srečni, da moramo pozdraviti Vašo kraljevo visokost v imenu Narodnega vjeća Slovencev, Hrvatov in Srbov v prestolnici osvobodene Srbije kot vrhovnega poveljnika zmagonosne narodne vojske, ki je v skupnem boju z vojskami močnih zaveznikov ustvarila pogoje za uresničenje ogromnega za narodno ujedinenje Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki so, prožeti z idejo narodnega edinstva, izvedli na teritoriju bivše avstro-ogrške monarhije državni preobrat in začasno ustanovili neodvisno narodno državo.

Opirajoč se na veliko načelo demokracije, ki zahteva, naj vsak narod sam odloča o svoji usodi, so izjavili že v objavi Narodnega vjeća z dne 19. oktobra, da želijo in hočejo, da se ujedinijo v enotno narodno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki bi obsegala ves sklopiljeni etnografski teritorij Jugoslovancev. Da se ta meja udejevi, je sklenilo Narodno vjeće v svoji seji dne 24. novembra, da se proglašajo ujedinenje države Slovencev, Hrvatov in Srbov s Srbijo in Črno goro v eno edinstveno državo ter je izbralo svoje odposlanstvo, ki stopa danes pred Vašo kraljevo visokost, da Vam sporoči ta

sklep Narodnega vjeća uradno in v svečani obliki. Sklep Narodnega vjeća je ta, da naj vrši vladarsko oblast na vsem teritoriju sedaj enotne države Slovencev, Hrvatov in Srbov Njegovo Veličanstvo kralj Peter, oziroma v njegovem imenu regent Vaša kraljeva visokost. Sporazumno z vladno Vaše kraljeve visokosti in predstojniki vseh narodnih strank v Srbiji in Črni gori naj se ustvari enotna parlamentarna vlada. Vaša visokost! Želja Narodnega vjeća je, da se sestavi provizorična vlada v sporazumu med Narodnim vječem in predstavitelji naroda kraljevine Srbije, in da se določi odgovornost državne vlade v smislu modernih parlamentarnih načel temu narodnemu predstavništvu, katera bi morala ostati zbrana, dokler se ne sestane konstituenta, da pride na ta način princip ustavnosti in parlamentarne odgovornosti vlade do popolnega izraza. Iz istega razloga naj bi ostali v veljavi pod kontrolo državne vlade dosedanj avtonomni administrativni organi, ki pa morajo biti za svoje uradovanje tudi odgovorni predstavništvu. V tem prehodnem času bi bilo po našem mnenju tudi potrebno, da se ustvari pogoji za končno organizacijo naše edinstvene države. Naša državna vlada bi imela za to poseben nalog, da pripravi konstituantno in naj bi bila v smislu predloženega predloga Narodnega vjeća voljena po načelih splošne, enake, direktne, tajne in proporcionalne volilne pravice, ki naj bi se sestala najpozneje šest mesecev po sklenitvi miru. V tem historičnem času, ko stopamo pred Vašo kraljevsko visokost kot predstavniki naroda in vsega teritorija južnih Slovanov v bivši avstro-ogrski monarhiji, smo globoko nžaloščeni, ker moramo konstatirati, da so veliki in dragoceni deli našega narodnega ozemlja okupirani po četah kraljevine Italije, čeprav je ta zaveznica ententnih držav in čeprav želimo živeti z njo v dobrih in prijateljskih odnosih. Nismo pa pripravljene, priznati opravičenost kakršnegakoli dogovora, pa tudi londonskega pakta ne, po katerem bi bili prisiljeni v nasprotju z narodnim načelom in principom samoodločbe, da odstopimo del našega naroda tuji državi. Posebno opozarjamo Vašo kraljevo visokost, da italijanska okupacijska uprava krši meje in pooblastila, ki so ji dana v pogojih premirja z glavnim poveljništvom bivše avstro-ogrške vojske, že potem, ko je bil ta teritorij proglašen za neodvisen in integralni del države Slovencev, Hrvatov in Srbov, o čemur bomo predložili državi Vaše kraljeve visokosti vse potrebne dokaze. S polnim prepričanjem pa dajemo izraza svoji nadi, da se bo Vaša kraljeva visokost skupno s celim našim narodom zavzela, da se definitivne meje naše države uredi tako, da bodo v skladu z našimi etnografskimi mejami in z načelom narodne samoodločbe, proklamirane od predsednika Zedinjenih držav ameriških Wilsona in od vseh držav sporazuma. Naj živi Njegovo Veličanstvo kralj Peter, naj živi Vaša kraljeva visokost, naj živi ves naš ujedineni srsko-hrvaški-slovenski narod, naj živi svobodna ujedinjena Jugoslavija!

Odgovor regenta.

V naslednjem bistvene točke odgovora, ki ga je podal srbski regent Aleksander na spomenico Narodnega vjeća:

Gospodje odposlanci! Vaš prihod v imenu Narodnega vjeća SHS, dostojnega predstavitelja široke naše narodne misli in Vaše poročilo o njegovem zgodovinskem sklepu z dne 24. novembra, s katerim se proglašajo narodno edinstvo celega naroda in vse naše mile mučene slavne domovine, me je napolnilo z veseljem. Priznavajoč to poročilo sem prepričan, da se tem činom izpolnjujem svojo vladarsko dolžnost. V imenu Njegovega Veličanstva kralja Petra I. proglašam ujedinenje Srbije z deželami neodvisne države SHS v enotno kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta veliki zgodovinski čin bodi najboljša nagrada Vašim naporom in najboljša nagrada vseh Vaših tovarišev v Narodnem vječju. S smelim prevratom ste vrgli raz sebe tuji jarem, z visoko razvito narodno zavestjo ter velikimi žrtvami, ki so jih pretrpeli vsi deli naroda.

V smislu vseh želja in ozirov, katere ste mi blagovolili razložiti in s katerim se jaz in moja vlada popolnoma strinjamo, bo vlada takoj ukrenila, da se čim prej uresniči vse ono, kar ste želeli glede začasne in

prehodne dobe do sestanka in kraja delovanja velike ustavodajalne skupščine.

Jaz hočem biti kralj samo svobodnim državljanom države Slovencev, Hrvatov in Srbov, ostati hočem vedno zvest ustavnim, parlamentarnim in široko demokratskim načelom, zasnovanim na splošni volilni pravici. Radi tega bom prosil Vašega sodelovanja pri poslih vlade, ki bo predstavljala vso zedinjeno očetnjo in bo ta vlada v stalni zvezi najprej z Vami, potem z Narodnim zastopstvom, s katerim bo delovala in mubo odgovorna.

Z njim in celim narodom hoče vlada imeti kot prvo nalogo, da se pobriga, da se meje naše države ujemajo z etnografskimi mejami celokupnega našega naroda. Obenem z Vami imam to pravico in nadejam se, da se bodo naši veliki prijatelji pridružili tej pravici, ker odgovarja načelom, katera so sami proglasili in za katera so prelili toliko krvi.

Istotako se nadejam, da bo tem ozirom dala izraza tudi s svojimi odločitvami sama kraljevina Italija, ki se ima za svoj postanek zahvaliti istim načelom, ki so jih tako sijajno tolmačili s peresom in delom njeni veliki sinovi prošlega stoletja.

Svobodno smemo povedati, da se v spoštovanju vseh načel in ozirov na prijateljstvo italijanski narod ne bo mogel več držati londonskega dogovora, ki je bil podpisan brez nas in katerega nismo nikdar priznali in ki je bil podpisan v času, ko se še ni mislilo na razpad Avstro-Ogrske, in so zato mnogi nekdanji občirji postali brezpredmetni.

V tem in tudi v vsem drugem, bratje, upam, da bo naš narod za vedno ostal složen in močan, da bo v nov življenje šel vedrega in ponosnega čela, vreden sreče, ki ga čaka. Živet narod slovenski, hrvaški, srbski! Naj bode za vse čase srečno in slavno naše kraljestvo Slovencev, Hrvatov in Srbov!

Stanovanjska beda.

Stanovanjska beda v Ljubljani je dosegla svoj vrhunec: Na stotine rodbin nimajo stanovanj, na stotine posameznikov je brez sob! Čakali smo dan na dan odredb Narodne vlade, ki naj stanovanjsko vprašanje za silo razrešijo, a čakamo, kakor se vidi, zaman.

Avstrijski šimel še ni umrl, dobil je samo belo-modro-rdeče pobarvano kožo!

Nova, obljubljena nam naredba glede rekvizicije stanovanj, roma namreč od enega poverjeništvu do drugega, pogovarjajo se o rešitvi tega vprašanja magistrat in vlada — a naredbe ni, pa je ni! Vse gre lepo počasi — mislimo da v prvi vrsti zato, ker so gospodje pri vladi že v dobrih stanovanjih! Njim se ne mudi!

Med tem pa narašča nezadovoljnost med ljudstvom od dne do dne bolj. In nezadovoljni niso samo delavci, »boljševiki«, reveži uradniki, nezadovoljni so tudi tisti, ki so prišli sedaj do prepričanja, da jim čelo denar ne pomaga do stanovanja!

Pri vsem tem pa je najzanimivejše to, da stanovanj v Ljubljani sicer ni ravno preveč, a da jih je vendar toliko, da bi vsak lahko dobil zasilno stanovanje, ako bi izšla nemudoma stroga tozadevna naredba, ki bi jo pa seveda moral magistrat tudi energično izvesti.

V eni zadnjih številčk »Napreja« smo poročali o apartmajih nekega polkovnika Kleinschrota. Pa to ni jedini slučaj te vrste v Ljubljani. Cela vrsta stanovanj je v Ljubljani zaprtih, nahče ne stanuje v njih, njih najemniki so oficirji, ki imajo tam spravljeno »rekvirirano« blago.

Poznamo v Ljubljani rodbine, ki štejejo po 2, 3, kvečjemu 4 glave, pa imajo po 6, 8, celo deset sob na razpolago. Cele vile stoje prazne! To so škandalozne razmere!

In če je Narodna vlada za poverjeništvu za obrambo v petih minutah rekvirirala cel kazino, mislimo, da bi tudi naredbo o rekviziciji stanovanj že bila v 3 tednih lahko skovala!

Dunaj, Gradec, Trst, povsod je pomanjkanje stanovanj in povsod se je v tem pogledu že kaj ukrenilo.

Opozorjamo vlado tudi na okolnost, da živi v Ljubljani še vse polno podanikov tujih držav, rodbin uradnikov, ki so pri tujih državah uslužbeni, beguncev itd., ki so srečni posestniki navadno celo lepih stanovanj, med tem ko nastavljeni lastne vlade nimajo stanovanj, tako, da niti v Ljubljani svoje službe opravljati ne morejo.

Na vse te okolnosti se mora vlada pri izdaji nove stanovanjske odredbe ozirati.

Zahtevamo med drugim najmanj:

1. Da dobi mestni magistrat pravico, da pregleda vsa ljubljanska stanovanja in da zaseže vsa stanovanja, oziroma sobe, v katerih nihče ne stanuje ter od že zasedenih stanovanj toliko sob, kolikor jih dosedanj posestnik neobhodno ne rabi. Večjega stanovanja kakor po eno sobo na odraslega in po eno sobo na 2 otroka nihče ne rabi.

2. To rekvizicijo naj izvrše rekvizicijske komisije, v katerih naj bodo zastopani tudi ljudje, ki stanovanja iščejo.

3. Do zaseženih stanovanj, oziroma sob imajo pravico edinole javni nastavljeni in tisti, ki so navezani na zaslužek v Ljubljani.

4. Podaniki tujih držav, ki niso v Ljubljani uslužbeni in njih obitelji, morajo v 14. dneh Ljubljano zapustiti.

Umevno je, da so ti predlogi le en del tega, kar naj naredba določa — preobširno pa bi bilo naštevati vse, kar vlada še lahko odredi, da olajša stanovanjsko bedo!

Pismo iz Trsta.

Trst, 29. novembra.

V Trstu je življenje normalno. Navdušenje, ki je trajalo prve tedne po laški okupaciji, se je poglelo, zlasti ko se niso izpolnile italijanske obljube, da bo v Trstu v kratkem vse polno živilo. Trst je dobil zadnje tedne precej izpremenjeno lice, v luki je pričelo zopet po dolgem mrtvilo živahnejše življenje, ulice so polne avtomobilov, prehranjevalne razmere se le polagoma boljajo. Italijanski živelj se je v mestu na široko in bohotno razpasel, Slovenci so morali utihniti, »Edinost« izhaja v le majhni obliki ter je navadno — zaplenjena. Italijani se vobče obnašajo kot zmagovalci — aneksionisti.

Trst je trpel, lahko trdim, izmed vseh drugih vsled vojne prizadetih mest, pač najbolj. Hangerji so stali, delo v pristanišču je počivalo, in prej tako živahno gibanje v mestu je zamrlo. Skladišča so prazna, plovba po morju komaj životari. Vsaj pa tudi ladij ni dovolj na razpolago, s katerimi bi se mogel otvoriti dovoljen, zadosten pomorski promet. Sedaj grade tržaške ladjedelnice dvajset novih ladij in enajst jih bo že v kratkem dograjenih.

Dne 26. novembra je bila ustanovljena tu nova italijanska strokovna organizacija, ki se imenuje: »Socialno demokratična julijska kooperativna (konsumna) organizacija«. Ta na novo ustanovljena organizacija bo prodajala občinstvu blago, in sicer po načinu italijanskih kooperativnih organizacij v kraljevini.

Prebivalstvo siromašnih tržaških slojev živi skrajno slabo. Cene živlom so še vedno tako visoke, da jih navadni delavec ne more plačevati. Italijanski kralj pač hoče postati v Trstu popularen; daroval je za tržaške siromake 50.000 kron.

»Lavoratore« je prinesel v eni zadnjih številkih zanimiv članek, v katerem pojasnjuje Romain Rolland, po vsem svetu znani, nevtralni politik, svoje nazore o boljševizmu. Nikjer na svetu nimajo ljudje pravega pojma o tej socialistični struji na Ruskem. Odtod tudi toliko zasramovanja in strahu pred »strašnim« boljševizmom. Ako kdo kaj ukrade, je — boljševik, ako kdo koga ubije, je — boljševik, ko so razburjeni ljudje potolkli pri trgovcih nekaj izložbenih oken, so jih že zmerjali za — boljševike.

Italijanska socialno demokratična stranka v Trstu je sklenila dne 21. novembra na posebni skupščini, da se pridružuje soglasno skupni italijanski socialistični stranki. Na skupščini se je zavzemal za to združitev v daljšem izvajanju tudi sodrug Pittoni, v debati pa so govorili sodrug Tuntar, Černivec, Passigli, Jurica in Giacomini. Skupščina je sprejela resolucijo, v kateri italijanski socialisti v Trstu izjavljajo, da pozdravljajo osvoboditev neodrešenih Italijanov, da so se v stari avstroogrski državi vedno borili za svoja načela v smislu mednarodnih socialističnih konferenc, in da se hočejo strniti z italijansko socialno demokratično stranko v kraljevini v eno stranko.

Italijanska socialistična stranka je torej že priglasila svoj vstop v splošno socialistično stranko v Italiji. Njej je sledila koj tržaška strokovna komisija, ki je včeraj (28. XI. 1918) sklenila prijaviti svoj vstop v »Splošno delavsko konfederacijo« v Rimu. Strokovna komisija je pozvala obenem vse strokovne organizacije, naj slede njenemu zgledu. Ne bi bilo nič napačno, ako bi se sestali slovenski strokovno organizirani delavci na sestanek in tam sklenili stališče, ki naj ga zavzamejo z ozirom na ta novi položaj. Pravim, da je to potrebno, da ne bo kasneje nepotrebnih rekriminacij proti posameznikom. Sicer bomo imeli o tem še priliko govoriti in morda vam kaj kmalu sporočim tozadevno moje mnenje.

V Trstu imamo precejšnje vznemirjenje glede valute. Včeraj je izdal vrhovni vodja italijanskih čet, general Diaz, naznanilo, ki regulira, da ostane v veljavi še avstrijska valuta na način, da znaša vrednost avstrijske krone 40 (štirideset) stotink italijanske lire. Za mnoge je to naravnost polom. In ker je bila vrednost krone še v poslednjih dneh vendarle precej večja, je ta zvalutacija krone ogromna škoda za nižje ljudstvo, ker bodo cene živlam zaradi tega zelo poskočile. In res so bile cene že danes višje od včerajšnjih.

Mimo nas prihaja ogromno vojaštva, trenja in drugih militarističnih strojev. Tako, da je podoben Trst bolj kasarni nego trgovskemu meštu. Bo pač res, da je vojna končana. Pri nas se tega še ne čuti in sicer ne v nobenem oziru. V kraljevskem italijanskem časopisju se vrši bogata in živa polemika glede od Italije sedaj okupiranih krajev. Le nove vojne ne. Le ne zopetne vojne. Saj je bilo dovolj žrtev zaradi razmer, ki jih ni ljudstvo ustvarilo, radi umetno ustvarjenih prepričav med narodi in radi ideologije, ki so imele in imajo večjo ali manjšo pravico do življenja. Prihodnjič vas bom obvestil bolj na drobno o polemiki in o sedanjem duševnem položaju ljudstva v kraljestvu. Za danes mi bodite zdravi.

Politični pregled.

— Da, jasnost! Tega momenta ne smemo, res ne smemo prezreti, zakaj prav na tajno diplomacijo zvrčamo tudi izbruh in dolgotrajnost svetovne vojne. Ne novim državljanom vobče, ne delavstvu, ne kmetom, ne takozvanim srednjim stanovom ne more biti vseeno, kako bo v bodoči državi. Važne so politične razmere, ki jih nameravajo uvesti v Jugoslaviji, važna so pa tudi gospodarska vprašanja, socialna vprašanja, o katerih se je deloma razvila razprava le v našem časopisju, dočim drugi časopisi, izvzemši nekaj klerikalnih, molče kot grob. Kdor izpregovori le besedo o teh vprašanjih, vsak jo dobi z loparjem po glavi. Ta politična metoda je napačna. Socialni demokrati zahtevamo jasnosti, zahtevamo pa tudi javno razpravo o tem, kar se hoče napraviti. Slepomišenja je dovolj. V demokratični dobi treba razpravljati o ustroju bodočih razmer, ker narodi to zahtevajo in imajo pravico to zahtevati. Politika pod klobukom je bila nekaj dobra, ko se ljudstvo ni briglo za svojo usodo, danes pa hoče ljudstvo sodočevati.

— Dr. Korošec se je vrnil. Dr. Korošec se je vrnil v domovino. Kurir Rudolf Giunio je napovedal njegov prihod. Včeraj popoldne je telefoniral dr. Korošec iz Podrožice, da se vrača. Vlak je odšel iz Jesenic ob 3. uri 50 minut popoldne. Ob 5. uri 40 minut je posebni vlak prispel na južni kolodvor v Ljubljano. Dr. Korošca je pozdravil v imenu Narodne vlade SHS v Ljubljani predsednik Josip Pogačnik. Nato se je dr. Korošec v avtomobilu odpeljal med živio-klici v dvorec, kjer se je vršila seja Narodne vlade in kjer je dr. Korošec poročal o svojem delovanju v Švici in Franciji. Z dr. Korošcem se je pripeljal tudi dr. Žerjav.

— Dr. Korošec o naših mejah. V seji Narodne vlade je izjavil dr. Korošec med drugim, da se je glede ustanovitve enotne države SHS ugotovilo soglasno naziranje vseh činiteljev, da je treba čimpreje organizirati enotno državo celokupnega naroda SHS, zato da nastopamo proti inozemstvu popolnoma edini. Naš položaj glede severne meje je kar najugodnejši in je popolna izpolnitev naših narodnih zahtev zagotovljena. Glede zapadne meje stvar še ni rešena in je potrebno, da nastopi cel naš narod z vsem primernim poudarkom in z vsemi sredstvi za rešitev tega vprašanja v smislu visokih idej Wilsonovih.

— Mestni zastop v Ptuj razpuščen. Včeraj ob 2. uri popoldne je pred zbranimi zastopniki mestnega urada ptujskega v imenu Narodne vlade SHS vodja okrajnega glavarstva v Ptuj dr. O. Pirkmajer razpuštil mestni zastop ptujski ter imenoval za gerenta odvetnika dr. Jurtelo. V imenu mestnega zastopa je župan Steudte protestiral proti temu odloku in prečital protest, v katerem izjavlja, da se vda le sil. Nato je zastopnik Narodne vlade, vodja okrajnega glavarstva izjavil, da ima nalog, eventualno tudi s silo udeležiti

vladne ukrepe. Po tej izjavi je župan Steudte predal posle gerentu dr. Jurteli.

— Pašič in drugi člani Jugoslovanskega odbora se vračajo preko Krfa v domovino.

— Socialno-demokratična stranka v Srbiji je zopet pričela delovati. Socialno-demokratična stranka in delavske strokovne organizacije so zopet pričele z delom. Pod okupacijsko vlado je bilo delovanje strokovnih organizacij ukinjeno in strankino delo čisto onemogočeno. Imetje strok. organizacij je bila zaplenila srbska vojaška uprava in jim ga je sedaj vrnila. Srbska socialistična stranka v novi Pašičevi vladji ni zastopana.

— Clemenceau v Londonu. Francoski ministrski predsednik Clemenceau je odpotoval v London, da konferira z angleškim ministrskim predsednikom Lloydom Georgeom in drugimi člani angleške vlade. Z njim so prišli tudi Orlando, Sonnino, lord Derby in maršal Foch. Posvetovali se bodo o mirovni pogodbi.

— Nova angleško-francoska zveza? Po listu »Vossische Zeitung« poroča »L'Homme Libre« o novi angleško-francoski zvezi. Ta vest zbuja pri francoskih socialistih nezadovoljnost. »Populaire« vprašuje, kake cilje zasleduje ta pogodba in kako se strinja z Wilsonovimi izjavami. Narod ima pravico, da se mu to pojasni. Tudi pariški zastopnik lista »Basler Nachrichten« poroča, da bo francosko-angleška zveza važen činitelj za mednarodno politiko.

— Ameriške čete se iz Evrope vračajo domov. Iz Washingtona poročajo, da je general March izjavil, da bo Amerika odpočila v mesecu decembru iz Evrope 175.000 mož. Sodijo, da bo pozneje mogoče prepeljati nazaj v Ameriko mesečno 300.000 mož. V kratkem bo v Zedinjenih državah odpuščenih 679.000 mož.

Dnevne vesti.

— Svarilo občinstvu. Ker se po železniških skladiščih vrše tatvine v vedno večjem obsegu, je izdano povelje, da tam nameščene srbske straže rabijo orožje proti vsakemu, ki bi se potikal od 6. zvečer do 7. zjutraj krog vagonov ali skladišč. Ob tem času je dohod vsakemu prepovedan. Občinstvo naj to v svrhu osebne varnosti uvaža ter se po tem ravna. — Štacijsko poveljstvo SHS.

— Pri poštnih uradih Ljubljana 3, 4, 5 in 6 se za čas od 2. decembra 1918 do 31. marca 1919 v svrhu štedenja z razsvetljavo in kurivom določijo uradne ure ob delavnikih na čas od 8. ure zjutraj do 2. ure popoldne.

— Volitev v višji šolski svet. Kot zastopnika Zaveze jugoslovanskega učiteljstva v višjem šolskem svetu sta postavljena kandidata: član Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani; namestnik Engelbert Gangl, učitelj v Trstu. — Vsaka glasovnica mora imeti pečat šolskega vodstva. Učitelji (učiteljice) begunci in dopustniki volijo na bližnjem šolskem vodstvu. Ker so Italijani zasedli vse Primorsko in večino Notranjske, pride okrog 500 članov Zavezinega učiteljstva ob volilno pravico. Zato pa naj vsi drugi kompaktno volijo svoja kandidata!

— Umrl je sodrug Franc Umnik, blagajnik kovinarske organizacije v Ljubljani. Pogreb bo danes ob 3. popoldne iz Ilirske ulice šte. 20.

— Smo še vedno v Avstriji! Človek se nehote zamisli v to vprašanje, če sedi tu pri pisalni mizi in gleda pred seboj kopo anonimnih dopisov in ovadb, ki prihajajo redno z vsako počto na to poveljstvo. To je že gnusno. Poveljstvo izrečno izjavlja, da se ne bo oziralo niti na anonimne dopise, niti na ovadbe s fingiranimi imeni. Kdor ima povedati nekaj, kar je v korist domovini, naj stori odkrito. Danes si glejmo v oči s polnim imenom in točnim naslovom, sicer pa naj uporabi svoj čas za bolj pametne stvari. SHS štacijsko poveljstvo v Ljubljani.

— Vsi okrožni in okrajni zdravnik na deželi celega II. vojnega okrožja (Kranjsko, Koroško, Štajersko in kar je Primorskega) ki so do sedaj bili v vojaški službi doma v zaledju ali na fronti, in so sedaj doma in ne opravljajo več vojaške službe, naj se nemudoma javijo poverjeništvu za narodno obrambo (zdravstveni referat), da dobijo veljavne odpustnice, sicer se jih smatra še za mobilizirane. (Ime, rojstno leto, kje so doslej služili, kje so nastavljeni sedaj).

— Borovelsko-Bistriško delavstvo je sprejelo na shodu dne 24. m. m. naslednjo utemeljeno resolucijo: »Borovelsko (Bistriško) delavstvo prebiva v prepornem ozemlju Koroške in v skrbeli za svojo bodočnost. Dočim so se napravili v republik Nemške Avstrije socialno-politični ukrepi glede na neizogibno brezposelnost s tem, da se uvede skrbstvo za brezposelne, ki ga pa delavstvo v prepornih delih dežele ne bo deležno. Danes v nedeljo, dne 24. novembra 1918 zborujoči shod delavcev in delavk zahteva, da se jugoslovanska država sporazume z republiko Nemške Avstrije tako, da bo delavstvo deležno vsaj enake preskrbe, kakršna je določena za delavstvo v neprepornem ozemlju dežele.«

— V Ptuj gorl vojaško oskrbovališče.

— Gostilniške cene v Zagrebu se znižajo. »Savež gostilničara« v Zagrebu je na svoji zadnji seji sklenil, da se znižajo cene pečenim jestvinam za 2 kroni.

— Grozljna pisma. Edo Fuchs in Agić, trgovca na Jurešičevi ulici v Zagrebu, sta prejela več grozljivih

pisem, v katerih ju neznanj ljudje v imenu »zelenega kadra« pozivljajo, naj položita pri upravi »Novosti« pod določeno šifro večje zneske, sicer razstrele njune hiše. Redarstvu se je posrečilo prijeti krivca; sta Ivan Bezjak in Rudolf Svržnjak. Pisavi v pismih sta enaki njuni pisavi. Zlikovca so oddali sodišču.

— **Prehranjevalne razmere na Češkem se boljšajo.** Češkoslovaški prehranjevalni minister je izdal naredbo, da se zviša od 15. t. m. dalje dosejanja množina moke na 2100 gramov za osebo in teden.

— **Sladkorna industrija na Češkem.** Čehi hočejo na novo organizirati sladkorno industrijo. Doslej je bilo 92 odstotkov vseh avstrijskih sladkornih podjetij na Češkem, od teh jih je precej tudi na Slovaškem. Ustanovno zborovanje Zveze češkoslovaških sladaren se bo vršilo 27. t. m. Predvsem se bodo bavili z organizacijo izvoza.

— **Na Dunaju je včeraj pričel goreti arsenal;** ogenj je bil ob desetih dopoldne omejen. Srednji trakt in skoraj vse desno krilo, kjer je izbruhnil požar, sta izgubljena. Škoda znaša več milijonov kron. Kako je izbruhnil požar, je popolnoma neznan.

— **Steparstvo vojaških poveljstev** še sedaj ni prenehalo. Na Dunaju vlada veliko pomanjkanje papirja, pač pa ga prodajajo tam v verižni trgovini po 6 kron kilogram. Dognali so, da izvira ta papir iz vojnega tiskovnega urada in da ga sedaj prodaja pod roko neki stotnik navijačem cen. In kakor se dela sedaj, se je delalo tudi med vojno. Še hujše, ker ni bilo kontrole.

— **Zadružno gibanje na Poljskem** se razvija v zadnjih časih jako dobro. Posebno se razvijajo v zadnjem času konsumna društva v omenjanja vredni gospodarski faktor. Sedaj se nahaja v Kongresni Poljski okroglo 2000 konsumnih društev. Zveza poljedelsko-gospodarskih zadrug je ustanovila za male gospodarske zadruge poseben urad, ki naj ustanavlja povsod, kjer so pogoji zadovoljivi, manjša gospodarska društva. Gospodarske zadruge nameravajo oživiti poljsko zadružno gibanje, ki nj začne boj posebno proti prekapčevalcem. Računajo pri tem na pomoč vlade in narodnih organizacij.

— **Španska bolezen v Budimpešti** se še vedno razširja, zato je odredil župan, da ostanejo šole zaprte še do 15. decembra. Tudi gledališča in zabavišča ostanejo zaprta.

— **Cenzura na Ogrskem** je popolnoma odpravljena. Le Francozi kontrolirajo pošto in brzojave v zmislu pogodbe.

Nedeljski shodi.

Jesenice. V nedeljo dopoldne se je vršil velik ljudski shod, ki mu je predsedoval s. Gabrijel. Velika gledališka dvorana, kakor tudi stranski prostori — vse je bilo natlačeno do zadnjega kotička. Zborovalcev se je cenilo na 1200 — 1500. Poročal je s. Prepeluh o temi »Jugoslovanska država in delavstvo«. Predvsem je ocenil pomen Trsta za našo državo in slovensko delavstvo posebej. Narodni in gospodarski interesi nas upravičujejo, da zahtevamo to »Naše okno v svet« za sebe in naše drugorodne sosede. Govornik je razložil na to naš sedanji politični položaj, ki nas nujno sili, da zahtevamo takojšnjo državno ujedinjenje vseh treh plemen jugoslovanskega naroda. Zgolj v tem slučaju je mogoče da se bomo ubranili težnji kraljevske Italije, ki z neopravičenim zasedanjem slovenskih pokrajin tolaži in slepari svoje bedno ljudstvo. Prehajajoč na domače razmere se je govornik dotaknil agitacij za separatizem na eni in za monarhijo na drugi strani. Predvsem si moramo biti na jasnem, da stremimo za ujedinjenjem s srbskim narodom in da je torej vprašanje srbske dinastije zadeva srbskega naroda samega. Zato je agitacija z monarhijo, ki jo vodijo nekateri krogi neumestna in zavodljiva. Sicer pa moramo iskati jedra vsemu prepiru drugje. Poznamo republike, ki so ravno tako slabe, kot je bila bivša Avstro-ogrška monarhija. Slonela je na nasilstvu in lažljivosti, naposled je poginila na svojem lastnem gnojišču. Socialisti smo načelni republikanci; ne moremo biti za drugačno državno tvorbo kot le za socialno republiko. Ločiti pa moramo med načelnimi in navideznimi republikanci. Ne steklenica, ki jo je govornik primerjal zunanjih državnih oblik, temveč njena vsebina, je za nas doglavitna; ali je v njej iskrece se vino ali je gnojnica. Ta vsebina pa je ustava, temeljni zakon države. Nato se je govornik pečal s posameznimi modernimi ustavami in je prišel do sklepa, da mora biti ljudstvo le za takšno ustavo, ki mu priznava najširšo upravo. — Na to je govornik temeljito obdelal posamezne točke gospodarskega in socialnega programa slovenskega delavnega ljudstva, ki je obsežen v resoluciji, natisnjeni v »Napreju«. Zborovalci so pazno sledili govornikovim izvajanjem, o potrebnem preobratu v vsem našem domačem gospodarskem življenju ter o nalogah bodoče socialne zakonodaje. Govornik je prečital na to resolucijo, ki je bila z velikanskim navdušenjem

sprejeta. II. koncu je govornik poudaril pomen in potrebo gospodarske, strokovne in politične organizacije. Nato je poročal s. Moreti o pogajanjih in razgovorih med delegacijo jeseniškega delavstva in poverjenikom za javna dela inž. Remcem. Za njim je predsednik shoda kazal na važnost organizacije in na njegov predlog je shod z viharnim odobravanjem sklenil, da delavstvo ne bo odslej trpelo v svoji sredi nobenega neorganiziranca več. Tekom 14 dni mora biti ves jeseniški okraj organiziran. Delavstvo je ta predlog odobruje pozdravilo, z vzklikom, da mora stopiti v organizacijo takoj vse delavstvo, vsi mojstri in tudi uradniki. Ta sklep se bo izvedel. Po sklepnih besedah s. Prepeluha se je lepo uspeli shod, ki se je vršil mirno in v največjem redu, zaključil. — Po shodu so ljudje trumoma priglašali svoj vstop v organizacijo, fantje in možje, mladi in stari.

Jesenice. V nedeljo popoldne se je vršil sestanek podružnice »Svoboda«. Sodrugi Prepeluh je razložil pomen in važnost ljudskega izobraževalnega dela, na kar se je razdelilo posamezna opravila. Društvo si uredi svojo knjižnico, pevski zbor in pa zabavni odsek. »Svoboda« ima že danes veliko članstva, še več ga bo pridobilo, ko začne delovati. Društvo bo prirejalo tudi predavanja. Zlasti možki in ženski mladini je priporočati pristop k društvu, ki bo postalo pri dobri volji znamenit člen v delavski izobraževalni organizaciji.

Škofja Loka. Shod, sklican na nedeljo dopoldne v gostilno pri »Prajerci«, je prav lepo uspel. Predsedoval je sodr. Mihavec, poročal pa sodr. Kocmur o dnevnem redu: Jugoslovanska država in delavstvo. Govornik se je obširno pečal z gospodarskim programom soc. dem. stranke in zahtevami delavstva, ki bo v njih nujno obravnavati v novi državi. Dotaknil se je tudi gonje, ki jo uprizarjajo v poslednjem času izvestni ljudje, češ, če se bomo zavzemali za republikansko obliko države, nas zna Srbija odbacniti. Resnica pa je ta, da je Srbija že pred vojno aspirirala na slovenske dežele, katere zahteve so obsežne tudi v krfskem paktu. Srbom je dosti na tem, da postanejo s priklopitvijo slovenskih in hrvatskih dežel močnejši. Za to nam podaja zgodovina zadnjih let dovolj dokazov. Nesmiselno je torej trditi, da prihaja vsled naše zahteve po kar najbolj demokratični obliki države eksistenca Slovencev v nevarnost. Kdor se zavzema za monarhično obliko pomaga indirektno italijanskemu imperializmu. Italijanskemu kralju pač ni vseeno, kakšne države ga bodo obkrožale, monarhične ali republikanske. Drugi govornik, sodr. Mihavec, se je predvsem pečal z organizacijo in pozival navzoče, naj se sklenejo v trdne vrste, da jih odločilni trenotek ne bo našel nepripravljenih. Predlagano resolucijo je shod soglasno odobril. Po shodu je več sodrugov priglasilo vstop v organizacijo. Sklenilo se je tudi ustanoviti podružnico »Svobode«, v kateri namen se v kratkem vrši nov shod.

Trbovlje. V nedeljo, se je vršil pri nas nepovedani shod, katerega se je kljub slabemu vremenu udeležilo toliko ljudstva, da je bil vrt Delavskega doma poln in ta tisoče broječa množica je kljub mrazu nemoteno vztrajala do konca v najlepšem redu. Shod je otvoril s kratkim nagovorom s. Sitter, v predsedstvo sta bila izvoljena ss. Naroglavci in Ule. O dnevnem redu »Jugoslovanska država in delavstvo« je med burnim odobravanjem poročal s. Petejan, ki je v daljšem govoru pojasnil stališče delavstva napram novi državi, ter pojasnjeval posamezne točke resolucije, ki je potem bila soglasno sprejeta: Predsednik shoda je še poročal o uspehih deputacije pri poverjeniku za javna dela v Ljubljani. Obenem je po nalogu dr. Kukovca sporočil, da bodo tisti rudarji iz Hrastnika, ki so bili te dni aretirani, izpuščeni na svobodo. Ker se nihče ni oglasil za besedo, je predsednik shod zaključil, ta impozantni delavski shod, ki je pokazal zrelost in kompaktnost trboveljskega delavstva, z živijo-klici na jugoslovansko soc. republiko in na mednarodni socializem.

Shod v Laškem trgu. V nedeljo dopoldne je priredila stranka tu krasno uspeli shod. Nad 200 poslušalcev, predvsem iz vrst kmečkega prebivalstva je pazno sledilo izvajanjem sodrugov Erjavca, Malovrha in Pečnika in končno enoglasno in s hrupnim odobravanjem sprejelo znano resolucijo. Sploh je vse, štiri ure trajajoče zborovanje pokazalo, kako se našemu ljudstvu odpirajo oči in kako izginjajo nekdanji predsodki. Tudi kmečko prebivalstvo vedno bolj uvideva, da zastopa soc. demokracija na vsej črti tudi njihove interese. Na shodu se je še prav

posebno povračljalo, da stranka odločno odklanja vse one nemškutarske izžemalce ljudstva, ki bi se sedaj radi zatekli v naše zavetje. Shod je zaključila ustanovitev krajevne politične organizacije, ki si je izvolila za svojega predsednika sodr. R. Celinšek a. Priglasilo se je tudi nepričakovano mnogo naročnikov »Napreju«.

Shod v Polskavi pri Pragerskem v nedeljo dne 1. t. m. ob 3. popoldan se je vršil ob navzočnosti nad 250 oseb. Shod je otvoril z lepim pozdravom sodr. Stropnik, za predsednika je bil izvoljen sodr. Oprauš, za zapisnikarja sodrug Žigert. Poročal je sodr. dr. Korun iz Ljubljane, ki je navzočim razlagal vsebino predlaganih resolucij in pozval obilno navzoče sodruge železničarje, naj se ne dajo izrabljati in izvabljeni od mariborske nemško nacionalne purgarije k štrajku, ki so ga sklenili mariborski nemški železničarji. Ta štrajk je nastal le iz nemško nacionalnih motivov ter nima slovenski in nemški železničar sodrug za sedaj nikakega vzroka za štrajk. Navzoči železničarji so poročevalcu pritrjevali in izjavili, da se dosedaj štrajku niso pridružili in se tudi v bodoče ne bodo, čeprav so jih nekateri nemško nac. uradniki k štrajku hujskali. Pri debati o poročilu sta govorila g. dr. Reisman iz Slov. Bistrice in sodr. Žigert, ki je konstatiral, da niso soc. dem. na Sp. Štajerskem nikdar delovali proti slovenskemu narodu in da organizirani delavci-Slovinci niso nikdar zatajevali svojega materinskega jezika. — S sklepnimi besedami je sodr. Oprauš priporočal razširjevanje strankinega časopisja in pozval navzoče, da pristopajo pridno k krajevni pol. organizaciji in nato zaključil shod.

Vrhnika, Nedeljski shod je bil nad vse pričakovano dobro obiskan. Predsedoval je sodr. Erbežnik, poročala sta pa ss. Kocmur in Mihavec o zahtevah delavstva, obseženih v že objavljeni resoluciji, ki jo je shod soglasno sprejel. Prvi govornik je obširno razložil gospodarsko plat resolucije, dočim je drugi pozival na vstop v organizacijo, ki jo bomo v kratkem ustanovili. Prav zanimiva so bila izvajanja o boljševizmu, ki ga pravzaprav lahko delimo v delavski in meščanski boljševizem. O združenju s Srbijo je dejal s. Kocmur, da nas ta ne more odkloniti, saj ne prihajamo brez dole. Manj strasti in demagogije v polemiko, zato pa več stvarnosti in doslednosti. Za zabavo na shodu je skrbel vrhniški eksekutor, ki mu zlasti ni všeč, da se zahteva volilno pravico tudi za ženske, katere da bo pripravila spovednica. Pa je dobil možakar, ki ni imel poguma, da bi se oglasil k besedi, zaslužen odgovor. Škoda, da nam ne dopušča prostor, da bi opisali zanimiva izvajanja bolj podrobno. Uspeh shoda se bo pokazal v najkrajšem času. Prosimo ljubljanske sodruge, da nam gredo v začetku na roko.

Shodi.

Izvoljene oziroma imenovane sodruge na zadnji seji »Svobode« za mladinski odsek prosimo, da se udeleže sestanka, ki se vrši v četrtek, dne 4. t. m. ob 7. uri zvečer v uredništvu »Napreju«, Frančiškanska ulica št. 6. Gre, da se nujno uredi mladinsko vprašanje. Vabi se tudi vse one, ki se zanimajo za to vprašanje.

Vodmat-Zelena jama, Sodrugi in sodružice v tem okraju vabimo na ustanovni zbor podružnice »Svobode«, ki bo v torek, dne 3. decembra, ob 7. uri zvečer v gostilni »pri Sušniku« v Zeleni jami. Pridite vsi!

Škofja Loka, Člani politične organizacije J. S. D. S. so vabljani na sestanek, ki se bo vršil v četrtek, dne 5. t. m. ob 7. zvečer v gostilni g. Jakliča. Nihče naj ne manjka.

Sklicatelj.

Eksekutiva ljubljanskih železničarskih skupin in odborniki vseh treh skupin se vabijo na skupno sejo, ki se bo vršila v sredo, dne 4. t. m. ob pol 8. v prostorih v Selenburgovi ulici v Ljubljani.

Umetnost in književnost.

Iz gledališke pisarne. Danes zvečer ob pol 8. B. Smetine komična opera »Prodana nevesta« za »B« abonement. Vlogo Marinke poje Jana Richterjeva, Jankota, Mihovega sina in prvega zakonca Josip Drvota, Mešetar Kecal je poverjen H. Zatheju, Vašek L. Kovaču, oboji stariši pa sledeči: vlogo Krušine poje g. Čermak, njegove žene Ljudmile Anica Vrhunčeva, vlogo Mihe pa Payel Debevec in njegove žene Agate Cirila Medvedova. Vodja glumačev je Vladimir Marek, njegova hči Esmeralda Vera Skalska, kot Indijanec nastopi Joško Zorman, kot Colombina in glumač pa J. Klimentova in V. Vlček. Opero je letos nanovo uprizoril Vladimir Marek, šefrežiser opere, ki vodi tudi režijo, a nanovo naštudiral operni šef Friderik

